

РОЗДІЛ I

Економічна теорія та історія економічної думки

УДК 330. 18 (439)

Стрільчук Ростислав,
кандидат історичних наук, доцент,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра аналітичної економіки та природокористування,
м. Луцьк; ORCID ID 0000-0002-6323-1012
e-mail: Strilchuk.Rostuslav@eenu.edu.ua
<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-02-7-14>

КЕЙНСІАНСТВО ТА ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ПОЛЬЩІ (1990-1995 рр.)

У статті на основі документальних матеріалів, статистичних даних (вітчизняних і польських) аналізуються основні приватизаційні програми реформування польської економіки в період переходу до ринкових відносин. Наголошується, що в основі формування приватизаційних програм лежали "План Бальцеровича", "План Колодко", "Стратегія для Польщі". Дані програми за період з 1990 по 1995 рр. законодавчо закріпили свободу підприємництва, рівноправність різних форм власності, створили юридичну основу реформування економіки і вступу Польщі в Європейські організації. Поставивши перед собою конкретні завдання Польща відразу приступила до системних перетворень своєї економіки, юридично-правової бази та багатьох державних інститутів у відповідність зі стандартами ЄС.

Ключові слова: економіка, підприємництво, підприємство, ринкова система, власність, фонди, приватизація, конкуренція, економічне положення, трансформація.

Стрільчук Ростислав,
кандидат исторических наук, доцент,
Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки,
кафедра аналитической экономики и природопользования,
м. Луцк; ORCID ID 0000-0002-6323-1012
e-mail: Strilchuk.Rostuslav@eenu.edu.ua

КЕЙНСИАНСТВО И ПРОГРАММЫ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ПОЛИТИЧЕСКИХ ТРАНСФОРМАЦИЙ В ПОЛЬШЕ (1990-1995 гг.)

В статье на основе документальных материалов, статистических данных (отечественных и польских) анализируются основные приватизационные программы реформирования польской экономики в период перехода к рыночным отношениям. Отмечается, что в основе формирования приватизационных программ были "План Бальцеровича", "План Колодко", "Стратегия для Польши". Данные программы за период с 1990 по 1995. Законодательно закрепили свободу предпринимательства, равноправие различных форм собственности, создали юридическую основу реформирования экономики и вступления Польши в Европейские организации. Поставив перед собой конкретные задачи Польша сразу приступила к системным преобразованиям своей экономики, юридически-правовой базы и многих государственных институтов в соответствие со стандартами ЕС.

Ключевые слова: экономика, предпринимательство, предприятие, рыночная система, собственность, фонды, приватизация, конкуренция, экономическое положение, трансформация.

Strilchuk Rostislav,
Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
Eastern European National University named after Lesia Ukrainka,
Department of Analytical Economics and Nature Management,
Lutsk; ORCID ID 0000-0002-6323-1012
e-mail: Strilchuk.Rostislav@eenu.edu.ua

KEYNSIANISM AND PROGRAMS OF SOCIO-ECONOMIC AND POLITICAL TRANSFORMATION IN POLAND (1990-1995)

The main privatisation programmes of reforming the Polish Economy in the period of transition to the market economy are analysed in this article. The analysis is made on the basis of rich documentary material, statistic data (Ukrainian and Polish ones) It is stressed that the privatisation programmes originated from the "Baltserovych Programme" and "Kolodko Plan "Strategy from Poland". These two documents were used as the basic ones in the process of composing the privatisation programme. According to this programme the freedom of business and equality of different forms of property were secured legislatively. They provided the judicial basis for the reforming of the national economy and accession of Poland to the European economic organisations and other associations. Having set specific goals, Poland immediately began to systematically transform its economy, legal framework and many state institutions in line with EU standards. Taking into account the Keynesian model of state interference in the economy, unlike other Eastern European countries, the Polish transformation and integration processes have been developing consistently and dynamically: Poland has entered into negotiations on economic integration with the European Union immediately after the beginning of economic liberalization in 1990. In the country, systemic transformations of the economy, legal framework and many state institutions into compliance with EU standards began. Socio-economic and political privatization programs, including Baltserovich's Plan, Kolodko Plan, and the Strategy for Poland, legislatively established the freedom of entrepreneurship and the equality of different forms of ownership, created the legal basis for reforming the economy and Poland's accession to the European organizations: March 12 1999 in NATO, May 1, 2004 in the European Union.

Key words: economy, enterprise, market system, private property, stock exchange, privatisation, economic positing, competition, transformation, transition.

Постановка проблеми: Сьогодні Республіка Польща є успішною державою з розвинутою ринковою економікою, яка вступила до Європейського Союзу та НАТО завдяки застосуванню польськими реформаторами програм соціально-економічних та політичних трансформацій. В основі формування приватизаційних програм, що призвели до Європейської інтеграції лежали "План Бальцеровича", "План Колодко", "Стратегія для Польщі", які законодавчо закріпили свободу підприємництва, створили юридичну основу реформування економіки Польщі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Проблемами лібералізації цін, інфляції, заробітної плати, приватизації, форм власності, структурними змінами, законодавчої бази їхнього реформування займалися польські вчені, серед них Лешек Бальцерович, Гжегож Колодко, П. Божик, Я. Буга, Т. Кушевський, Л. Страшинський, Т. Мазовецький.

Серед українських вчених проблемою соціально-економічних та політичних реформ в Польщі кінця ХХ століття займалися Л. Зашкільняк, М. Крикун, А. Болкун, В. Гейць, В. Моцок, М. Карлін, О. Стрішенець [10], Р. Стрільчук [11].

Постановка завдання. Мета статті — дослідження соціально-економічних та політичних програм, які сприяли вступу Польщі в Європейські організації.

Виклад основного матеріалу. 1990 - 1995 роки - це період тривалої трансформації польської економіки, результатом якого є створення ринкової системи. Здійснення радикальних програм трансформації економіки стало можливим після того, як влада перейшла в руки уряду, утвореного в результаті вільних виборів, що відбулися внаслідок рішень "круглого столу". Вихідним пунктом процесу трансформації була узгоджена з Міжнародним валютним фондом стабілізаційна програма, відома за назвою "Плану Бальцеровича", яка вступила в силу у січні 1990 р. Цей план був введений з метою

стабілізації економіки, насамперед, приборкання гіперінфляції (яка проявилася в середині 1989 р. як прямий наслідок лібералізації цін, введеної останнім урядом попередньої системи без застосування відповідної монетарної і рентабельної політики). Гіперінфляція була знижена шляхом "шокової терапії", тобто шляхом стрибкоподібного підвищення цін на енергію та енергоносії, підвищення курсу долара (при одночасному введенні його повної внутрішньої конвертованості) і підвищення процентної норми заощаджень і кредитів. Істотну роль у зниженні інфляції зіграло також високе оподатковування, надмірне підвищення заробітної плати у державному секторі, значне обмеження бюджетних дотацій і обмеження державної інвестиційної діяльності [1, с. 41].

Жорсткість стабілізаційної програми сприяла тому, що економічні галузі позбулися від неефективних підприємств. В цілому зросла їхня рентабельність і конкурентноздатність. План Бальцеровича створив основи для раціоналізації економічної діяльності і системних змін у країні, а реалізація цього глану призвела за короткий термін до придушення гіперінфляції. Позитивним результатом було також і те, що ціни набули реального характеру. Утримувалася конвертованість злота і курсу валют, врівноважилися попит і пропозиція на окремих ринках товарів. Проте, "План Бальцеровича" спричинив за собою також багато негативних суспільних наслідків, зокрема різкий спад реальних прибутків більшості населення. Крім того процеси відновлення макроекономічної рівноваги і структурних змін вплинули на поглиблення регресу в економіці, у 1990 - 1991 роках національний продукт зменшився в цілому приблизно на 18%.

Проте, багато економістів вказують, що ці підрахунки перебільшені, так як офіційна статистика, використовуючи традиційні методи, зосереджувала свою увагу на державному секторі, що зменшується, і не могла відбити те, що відбувалося в приватному секторі, що розвивається швидкими темпами, а також в тіньовому секторі економіки. Спад виробництва національного продукту у вищезгаданий період оцінюється на рівні лише 5-10% [4, с. 120]. Ці наведені дані також не вміщують певних позитивних наслідків, що не підпорядковуються статистиці, наприклад: ліквідації товарних дефіцитів, поліпшення асортименту і якості товарів, тощо.

Маючи на увазі недосконалість методів офіційної статистики, ми більш обережно оцінюємо спад виробництва промислової продукції, що протягом двох перших років процесу трансформації складав понад 30% і був ще більш глибоким, ніж спад національного продукту. Зменшення кількості промислової продукції у великій мірі означало також зникнення неефективного виробництва, продукція якого, у зв'язку з фактичною відсутністю зовнішньої конкуренції, завжди знаходила збут на вітчизняному ринку. Істинно хворобливим наслідком трансформації є високе безробіття, явище, яке було невідомим в Польщі протягом понад сорока повоєнних років. Число зайнятих у господарстві в 1990-1991 роках зменшилося приблизно на 2,2 млн. чоловік (обмеження зайнятості наступило тільки в державному секторі, зайнятість у приватному секторі підвищилася в цей період на 0,6 млн. чоловік).

У 1992-1995 роках тенденції спаду в польській економіці поступилися місцем протилежним тенденціям. Темпи виробництва національного продукту і промислової продукції зростали в цей період досить швидко, досягаючи в 1994 р. 5% і 11,9%, с. в I півріччі 1995 р. [7, с. 121].

Показники динаміки виробництва національного продукту і промислової продукції, починаючи з 1993 р. стають найвищими не тільки в регіоні Центральної Європи, але й у Європі в цілому.

Поліпшення економічного становища є підсумком ефективності дій, що починалися в початковий період трансформації, послідовної політики уряду створенням ринкових засад, реструктуризації економіки її стабілізації наступними урядами.

Основою економічної лівоцентристської політики уряду стала середньо-строкова програма "Стратегія для Польщі", "План Колодко". Ця програма була прийнята в червні 1994 р. Її початковий варіант розрахований на період 1994-1997 років. У ній були закладені три основних напрямки: швидкий економічний ріст, системна і макроекономічна стабілізація, а також поліпшення умов життя. Для виконання поставлених завдань були сформульовані 10

цільових програм, які містять аналіз визначення цілей, засобів їхнього здійснення і очікуваних перешкод, а також виконавчі критерії. Основні передумови програми включали:

- збільшення національного продукту в 1994-1997 роках на 22%, тобто приблизно на 5% у середньому щорічно;
- зменшення бюджетного дефіциту приблизно до 2-3% національного продукту в 1997 р.;
- зменшення темпів інфляції;
- поступове вирівнювання торгового балансу до однакової рівня і зменшення дефіциту поточних оборотів у 1997 р. приблизно до 1,5% національного продукту;
- підвищення в 1994-1997 роках середньої реальної заробітної плати майже на 11%;
- зменшення наприкінці 1997 р. норми безробіття до рівня нижче 14%;
- досягнення майже 50% перевищення темпів росту експорту над темпами росту національного продукту [5, с. 42].

У червні 1995 р., тобто після закінчення першого року реалізації, "Стратегія для Польщі" була піддана перегляду і перевірці. Основні макроекономічні показники в 1994 р. виявилися кращими, ніж очікувані (за винятком показника інфляції). У результаті зафіксовані в програмі розміри були піддані корективам, а термін виконання програми продовжений до 1998 р., тематичний діапазон розширений чотирма черговими цільовими підпрограмами.

Розвиток приватного сектора в економіці Польщі здійснюється як шляхом приватизації функціонуючих господарських суб'єктів, що носять формальний статус державної юридичної особи (тобто державних підприємств і товариств торгового типу з перевагою державного капіталу), так і шляхом виникнення нових приватних суб'єктів.

Незважаючи на зміну форм власності, вартість основних фондів у державному секторі мала залишатися більшою і складати 61,0%.

Більш ефективне використання цього майна повсюдно передбачалося в міру розширення діапазону приватизаційних процесів.

Приватизація в Польщі регулюється трьома основними юридичними актами, с. "Законом про приватизацію державних підприємств", прийнятому в липні 1990 р., "Законом про національні інвестиційні фонди і їхню приватизацію" від 30 квітня 1993 р., а також, частково, "Законом про державні підприємства" прийнятого у вересні 1981 р. [6, с. 50],

На практиці застосовуються два методи приватизації, що визначені в законі про приватизацію державних підприємств: капітальний (на основі 5 і 6 статей стратегії) і так званий безпосередній (на підставі 37 статті).

Капітальний (грошовий) метод полягає в перетворенні державного підприємства в товариство, що зберігає статус одиначної юридичної особи Державної скарбниці, а потім у продажі акцій суспільним інвесторам. У такий спосіб до кінця червня 1995 р. було приватизовано 142 товариства. Цей метод застосовується і при приватизації значних підприємств, що мають стабільне фінансове становище.

Безпосередній метод є основним засобом приватизації дрібних і середніх підприємств. Він здійснюється одним із нижче перерахованих засобів.

- шляхом продажу вітчизняному або іноземному інвестору майна підприємства після офіційного оголошення про його ліквідацію;
- шляхом внесення майна підприємства в якості внеску в основний капітал товариства створеного Державною скарбницею з зовнішнім інвестором;
- шляхом передачі майна підприємства в оренду товариству, утвореному робітниками підприємства.

Допускалася також приватизація підприємства, з комбінацією всіх вище перерахованих засобів.

У 1995 році почався черговий етап втілення в життя програми масової приватизації. Відповідно до цієї програми наприкінці 1994 р. було створено 15 Національних інвестиційних фондів, що діяли як акціонерні товариства, акції яких були допущені до загального обороту. Влітку 1995 р. було проведено розподіл окремих фондів 413 товариств,

які належали на той час Державній скарбниці. Восени ж графік передбачав початок розподілу пайових свідоцтв серед населення.

Окремим питанням є продаж майна ліквідованих підприємств через їх важкий фінансово-економічний стан. Це здійснювалося на підставі 19 статті “Закону про державні підприємства. На той час цією формою перетворень було охоплено 1319 підприємств.

В рамках приватизації аграрного сектора Агентство аграрної власності прийняло у володіння до кінця травня 1995 р. в рахунок Фонду аграрної власності Державної скарбниці 4318,2 тис. га угідь, з них 145,2 тис. га було продано. На цій базі було створено 1802 аграрних господарства Державної скарбниці. Частина з них (862) ліквідовано у зв'язку з орендою, продажем або передачею в безкоштовне володіння. У створених 90 товариств державної скарбниці внесені 7,1 тис. га. В інші господарства Фонду землі передано тимчасовим керуючим (1162,0 тис. га) або адміністраторам (337,9 тис. га) або передані в оренду (2162,9 тис. га). [2, с. 20].

Як відомо проблема реприватизаційних змін у Польщі була наслідком повоєнних дій, пов'язаних із націоналізацією і відчуженістю тодішніми державними органами. На той час вони склали три основних блоки:

- проблеми які впливали із порушень положень про націоналізацію;
- претензії, щодо комунізації варшавських земель;
- претензій "через Буг" тобто, майна польських громадян, яке після Другої світової війни не ввійшло до складу польської держави.

В “Плані Колодка” реприватизаційні зміни базувалися на інших вихідних даних, що впливали із рішень Суспільної конституційної ради затвердженої 21 червня 1993 року.

Міністерство по перетворенню власності разом із Радою закінчило роботу над проектом реприватизаційного закону і підготувало постанову Ради Міністрів з питань створення резервів майна Державної скарбниці. Було розроблено особливий порядок передачі акцій і паїв участі, що належать Державній скарбниці у зв'язку з реалізацією реприватизаційних завдань.

Постанова була прийнята Радою Міністрів. Її здійснення на практиці означало одержання Державною скарбницею до 5% акцій або паїв участі приватизованих товариств як потенційного резерву на задоволення можливих реприватизаційних змін у майбутньому.

Навесні 1995 р. маршалу Сейму були подані два проекти реприватизаційного закону: урядовий і депутатський. Після першого читання в Сеймі був відхилений депутатський проект, урядовий же був переданий для подальшого доопрацювання в Комісію з перетворення власності. Таким чином це питання станом на 1995 рік було в стадії вирішення.

Основним змістом “Стратегії для Польщі” стала трансформація економічної системи Польщі, яка супроводжувалася переорієнтуванням всієї зовнішньої економічної політики. Центральне місце займали відношення з інтеграційними угрупованнями в Західній Європі, особливо з Європейськими співтовариствами. На нових принципах і по-іншому формувалися економічні відносини з країнами Центральної і Східної Європи. Польща стала членом міжнародних фінансових організацій, в тому числі Міжнародного Валютного фонду і Світового банку реконструкції і розвитку, стала членом Всесвітньої організації торгівлі (з 1 липня 1995 р.), подала заяву з проханням про членство в ОЕСР.

Економічні відносини Польщі з більшістю європейських партнерів були врегульовані трьома договорами: з Європейським Союзом — договором, що встановлює асоціацію Польщі з Європейськими товариствами, який вступив в силу 1 лютого 1994 р. (комерційна частина Договору працювала вже з 1 березня 1992 р.), с. з державами Центральної Європи — Центральноєвропейською Асоціацією Вільної Торгівлі (ЦЄАВТ), що набрав сили 1 березня 1993 р., а з іншими - договором про вільну торгівлю з країнами Європейської Асоціації Вільної Торгівлі (ЄАВТ), що почав діяти з 15 листопада 1993 р. Торговий оборот, врегульований трьома перерахованими Договорами, складав у 1995 р. приблизно 75% усієї польської зовнішньої торгівлі [3, с. 75]. Укладені договори з країнами ЄАВТ, а також договори ЦЄАВТ було у великій мірі логічним наслідком досягнутих раніше домовленостей в рамках європейського договору [9, с. 152].

Ще на початку дев'яностих років було відомо, що деякі з країн ЄАВТ прагнуть оформити членство в Європейських співтовариствах. Укладені з ними договори про вільну торгівлю повинні були принести економічні вигоди, що впливають з лібералізації, й одночасно виключити необхідність повторних переговорів У рамках Європейського договору після розширення Європейського союзу.

Лібералізація торгівлі в рамках ЦЄАВТ повинна була насамперед запобігти дискримінації взаємообміну між цими країнами, яка могла б мати місце у випадку вступу в силу Європейських договорів і відсутності подібних преференцій між країнами Центральної Європи. Така ситуація фактично мала місце в період із 1 березня 1992 р. до 1 березня 1993 р., коли товари з Польщі, Угорщини і тодішньої Чехословаччини користувалися пільгами в доступі до ринку Європейських співтовариств. В той же час таких пільг не було у взаємному товарообміні між країнами безпосередніми учасниками ЄС [8, с. 138-148].

Перераховані договори подібні в частині, що стосується врегулювань торгового обміну. Всі вони передбачають створення зони вільної торгівлі промисловими виробами протягом декількох років з моменту вступу їх у силу. А головна відмінність між ними торкається питання торгового обміну і полягає в тому, що договору з розвинутими країнами носять асиметричний характер, у той час як ЦЄАВТ властивий симетричний характер. Це означає, що в першому випадку Європейське співтовариство як більш сильний партнер ліквідує торгові обмеження швидше, ніж Польща. В рамках ЦЄАВТ лібералізація обміну здійснюється за принципом еквівалентності взаємних вигод. Окремі партнери відкривають свої ринки приблизно такими ж темпами для товарів інших партнерів Договору.

До 1 січня 1995 р. більшість перешкод у доступі до ринку Європейських співтовариств і країн ЄАВТ для польських промислових виробів було знято. Водночас з 1 січня 1995 р. Польща почала процес лібералізації промислового імпорту з ЄС. Цей період тривав 5 років (останні імпорتنі бар'єри були усунені 1 січня 1999 р.) за винятком автомобілів, імпорту яких було лібералізовано протягом 10 років (до 2002 р.).

Лібералізація взаємного обороту в рамках ЦЄАВТ у відношенні до більшості промислових виробів почалася 1 січня 1997 р., а процес створення зони вільної торгівлі промисловими виробами завершився у 2002 р.

Стосовно торгівлі промисловими виробами всі три Договори ставили за обов'язок: не підвищувати торгові бар'єри, які існували до підписання цих Договорів, не застосовувати нових перешкод. Таке зобов'язання у взаємні відношення сторін вводило елемент стабільності торгової політики, яка має велике значення з погляду кожного з економічних суб'єктів Польщі.

Торгівля сільськогосподарською продукцією була врегульована згідно обумовлених угод, на відміну від торгівлі промисловими виробами. У цій області всі три Договори передбачали вибіркочну і часткову лібералізацію. Зниження або скасування мит і інших імпорتنих обмежень стосувалися лише деяких, а не всіх товарів. Зокрема, лібералізація полягала в частковому зменшенні, а не в повному усуненні торгових бар'єрів.

Всі Договори передбачали так звані захисні обмеження, що надавали Польщі й іншим учасникам цих Договорів можливість захисту перед нечесним або занадто великим імпортом (або експортом) підвищенням мит або введенням інших торгових обмежень. Надзвичайні захисні засоби вводилися на заздалегідь визначений період часу і носили дегресивний характер (за винятком антидемпінгових і субвенційних засобів).

Європейський договір відрізняється значно більш широким предметним діапазоном, ніж два інших. Він передбачає не тільки поліпшення умов у сфері обміну, але також і політичний діалог, ліквідацію бар'єрів в обороті капіталів між Польщею і Європейськими співтовариствами в сфері взаємних по слуг, а також пристосування польської юридичної системи до рішень співтовариства. Постанови Договору у всіх цих галузях набрали сили поступово протягом 10 років, відведених на формування асоціації.

8 квітня 1994 р. Польща внесла офіційну заяву з проханням почати переговори з питань членства. Під час засідання Європейської ради в червні 1993 р. країни - члени ЄС висловили офіційне бажання прийняти асоційовані країни Центральної і Східної Європи до складу

Спілки, проте, не були визначені ні термін прийняття, ні графік переговорів з цього питання. Розгляд цього питання відбувся на міжнародній конференції країн - членів ЄС в 1996 р.

Висновки. Таким чином, враховуючи кейнсіанську модель державного втручання в економіку, на відміну від інших країн Східної Європи польські трансформаційні та інтеграційні процеси розвивалися послідовно й динамічно: Польща приступила до переговорів по економічній інтеграції з Європейським союзом відразу після початку економічної лібералізації в 1990 році. В країні розпочались системні перетворення економіки, юридично-правової бази, та багатьох державних інститутів у відповідність зі стандартами ЄС. Соціально-економічні та політичні приватизаційні програми, серед них "План Бальцеровича", "План Колодко", "Стратегія для Польщі" законодавчо закріпили свободу підприємництва і рівноправність різних форм власності, створили юридичну основу для реформування економіки і вступу Польщі в Європейські організації: 12 березня 1999 р. в НАТО, 1 травня 2004 р. В Європейський Союз.

Джерела та література

1. Balcerowicz, Leszek (1989). *Systemy gospodarze. Elementy Analizy Porownowczej*, c. Warsaw.
2. Balcerowicz, Leszek and Alan Gelb (1994). April 28-29 1994, Washington DC.
3. Economic Commission for Europe (1994). *Ekonomik Survey of Europe in 1993-1994*, New York and Geneva.
4. Gomulka, Stanislaw and Piotr Jasinski (1994). *Pmatiation in Poland 1989-1993*.
5. Wplyw zmian w strukturze produkcji w latach 1990 - 1993 na surowo-energetyczna bariere wzrostu gospodarnego w Polsce, Heror, Wiktor and Władysław Sadowski (1994). Warsaw: GUS.
6. Iwasziewicz, Jerzy and Henruk Zatyhta (1994). *Na czamo*, *Zycie Gospodarsze* No. 10.
7. Kostrzewa, Wojciech J. (1994) *Bank Centralny a sektor komercyjnyh*, mimeo, Warsaw.
8. Карлін М. І. Податкові системи зарубіжних країн : навч. посіб. К. : Видавничий дім «Кондор», 2018. 148 с.
9. Карлін М. І. Інвестиційні офшори [Текст] : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 152 с.
10. Стришенець О. Інституціональна економічна теорія: науково-теоретичні передумови зародження (німецька історична школа). *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич*. Луцьк, 2018. №1 (13). С. 16-21.
11. Smart Home and Artificial Intelligence as Environment for the Implementation of New Technologies / R. Strilchuk // *Traektoria Nauki=Path og Science*. — 2018. - №9 — p. 2007-2012.

References

1. Balcerowicz, Leszek (1989). *Systemy gospodarze. Elementy Analizy Porownowczej* [*Economic systems. Elements of Comparative Analysis*]. Warsaw [in Polish].
2. Balcerowicz, Leszek and Alan Gelb (1994). *April 28-29 1994*. Washington DC [in English].
3. Economic Commission for Europe (1994). *Economic Survey of Europe in 1993-1994*. New York and Geneva [in English].
4. Gomulka, Stanislaw and Piotr Jasinski (1994). *Pmatiation in Poland 1989-1993* [in English].
5. Heror, Wiktor and Władysław Sadowski (1994) *Wplyw zmian w strukturze produkcji w latach 1990 - 1993 na surowo-energetyczna bariere wzrostu gospodarnego w Polsce* [*The impact of changes in the structure of production in the years 1990 - 1993 on the raw-energy barrier of economic growth in Poland*]. Warsaw: GUS [in Polish].
6. Iwasziewicz, Jerzy and Henruk Zatyhta (1994). *Na czamo*, *Zycie Gospodarsze* No. 10 [*At the helm, Life Life No. 10*] [in Polish].
7. Kostrzewa, Wojciech J. (1994) *Bank Centralny a sektor komercyjnyh* [*Central Bank and commercial sector, mimeo*], Warsaw: Mimeo [in Polish].
8. Karlin, N.I. (2018). *Podatkovi systemy zarubizhnyh krayin* [*Tax systems in foreign countries*], Kyiv, Kondor [in Ukrainian].
9. Karlin, N.I. Ivashko, O.A. (2017). *Investycijni ofshory* [*Investment offshore*], Lutsk: Vezha-Dryk [in Ukrainian].
10. Strishenez, O. M. & Galiant S.M. (2018) *Instytucjonalna ekonomichna teoriya: nauково-teoretychni peredumovy zarodzhennya (nimeczka istorychna shkola)* [Institutional Economic Theory: Scientific and Theoretical Basis of Birth (German Historical School)]. *Ekonomichnyj chasopys Sxidnoyevropejskogo*

nacionalno universytetu imeni Lesi Ukrayinky : Zhurnal – Economic Journal of the Lesi Ukrainki Eastern European National University Journal, 3 16-21 [in Ukrainian].

11. Smart Home and Artificial Intelligence as Environment for the Implementation of New Technologies / R. Strilchuk // Traektoria Nauki=Path og Science. — 2018. - №9 — p. 2007-2012.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2019 р.

УДК 330.387

Стришенець Микола,
доктор історичних наук, професор,
м. Луцьк; e-mail: pavlova.olena@eenu.edu.ua

Павлова Олена,
доктор економічних наук, професор,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
завідувач кафедри аналітичної економіки та природокористування;
м. Луцьк; ORCID ID: 0000-0002-8696-5641
e-mail: strishenec.olena@eenu.edu.ua

Павлов Костянтин,
доктор економічних наук, доцент,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра аналітичної економіки та природокористування,
м. Луцьк; ORCID ID: 0000-0003-2583-9593
e-mail: pavlovkv@icloud.com

Купчак Володимир,
доктор економічних наук, доцент,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра аналітичної економіки та природокористування,
м. Луцьк; e-mail: yvrvua@gmail.com
<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-02-14-21>

ПИТАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ У ПРАЦЯХ Г.Ф. СИМОНЕНКА

У статті висвітлюються наукові здобутки відомого українського вченого - економіста Г.Ф. Симоненка, співзвучні з інституціональною економічною теорією. Показується внесок ученого у розширення та поглиблення знань з даного напрямку економічної науки, зокрема про дію економічних законів у матеріальному і нематеріальному виробництвах. Адже розробка наукової програми подальшого соціально-економічного розвитку України передбачає вивчення теоретичних напрацювань вчених економічної науки, які можна було б використати для вироблення власної, національної моделі реформування економіки на ринкових засадах. Метою статті є вивчення творчих досягнень відомого українського вченого - економіста Г. Ф. Симоненка, де порушуються питання, співзвучні з інституціональною економічною теорією або дотичні до неї. В процесі дослідження підвищена увага зверталася на розкриття таких завдань, як: ставлення науковця до матеріального і нематеріального виробництв, їх взаємозв'язок та умови існування.

Ключові слова: інституціональна економічна теорія, Г.Ф.Симоненко, економічний закон, продуктивна праця, непродуктивна праця, міждисциплінарний підхід, методологія економічного дослідження.

Стришенець Николай,
д.и.н., проф. г. Луцк; e-mail: pavlova.olena@eenu.edu.ua

Павлова Елена,
доктор экономических наук, профессор,
Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки,